

[Paġna Ewlenija](#) > ... > [Proċeduri Tal-qorti](#) > [Kawżi Ċivili](#) > [Smigħ Ta' Xhieda](#) > [Italy](#)

Smigħ ta' xhieda

Il-kontenut ipprovdut minn

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

1 L-oneru tal-provi

1.1 X'inhuma r-regoli dwar l-oneru tal-provi?

L-oneru tal-provi huwa regolat mill-prinċipji stabbiliti fl-Artikolu 2697 tal-Kodiċi Ċivili, li jgħid hekk: “Min ikollu l-intenzjoni li jinforza dritt quddiem qorti għandu jipprovdi provi tal-fatti li jappoġġaw it-talba tiegħu. Parti li tikkontesta l-validità ta’ dawk il-fatti, jew li ssostni li d-dritt inbidel jew intemm, għandha tipprovdi provi tal-fatti li jappoġġaw dik l-oġġezzjoni.”

Għalhekk, b’mod ġenerali, kull min ikun jixtieq jinqeda minn azzjoni legali speċifika jeħtieġu jressaq provi tal-fatti li jappoġġaw dik it-talba. Pereżempju, rikorrent li jitlob f’inas dovut taħt kuntratt, jeħtieġu jipprova l-eżistenza, il-validità u l-iskadenza tat-termini tal-kuntratt. L-intimat li jkun jixtieq jiċċad il-f’inas jeħtieġu jgħid prova tal-fatti li jibdlu, jipprekludu jew itemmu pprezentati fin-nota ta’ eċċezzjonijiet tiegħu, bħal pereżempju li l-f’inas diġà sar, f’inas md-dejn, jew dejn oġġa dovut lilu.

Jekk ir-rikorrent ma jkun kapaċi jissostanzja t-talba tiegħu, ir-rikors jiġi miċħud, irrispettivament minn jekk l-intimat jipprezentax provi jew argumenti ta’ sostenn fid-dif’inas tiegħu. L-istess regola tapplika wkoll għal intimat li, min-naħa tiegħu, iressaq kontrotalba kontra r-rikorrent (*domanda riconvenzionale*).

L-Artikolu 2698 tal-Kodiċi Ċivili jistabbilixxi n-nullità ta’ kull ftehim li għandu l-għan li jittrasferixxi jew jibdel l-oneru tal-provi fir-rigward ta’ dritt inaljenabbli, jew li jagħmilha diffiċli immens għal xi waħda mill-partijiet biex teżercita d-drittijiet tagħha.

In-nuqqas ta’ provi suffiċjenti jagħmel f’sara lill-każ ta’ parti – kemm jekk ir-rikorrent jew l-intimat – li trid iġġib prova li dawk il-fatti jeżistu jew ma jeżistux, peress li n-nuqqas ta’ provi suffiċjenti jittqies daqslikieku m’hemm l-ebda prova.

1.2 Hemm xi regoli li permezz tagħhom ċerti fatti jiġu eżentati mill-oneru tal-provi? F’liema każijiet? Jistgħu jiġu pprezentati provi sabiex jiġi ppruvat li preżunzjoni legali partikolari mhix valida?

L-oneru tal-provi ma japplikax fil-każijiet li ġejjin:

- F’każ ta’ preżunzjonijiet, jiġifieri meta l-ligi stess tiddetermina l-valur probatorju ta’ ċerti fatti, jew tippermetti lill-qorti tislet il-konkluzjonijiet dwar fatt mhux magħruf minn fatt magħruf (l-Artikolu 2727 tal-Kodiċi Ċivili).

Il-preżunzjonijiet huma maqsuma fi:

– preżunzjonijiet legali: dawk stipulati mil-ligi, li jistgħu jkunu konfutabbli (*iuris tantum*), jiġifieri li jistgħu jiġu miċħuda jekk jittressqu provi kuntrarji, jew inkonfutabbli (*iuris et de iure*), li jfisser li ma jistgħux jiġu miċħuda billi jittressqu provi kuntrarji fil-qorti;

- preżunzjonijiet sempliċi: imħollija fid-diskrezzjoni bir-reqqa tal-qorti, li għandha taċċetta biss preżunzjonijiet serji, preċiżi u konsistenti. Barra minn hekk, fatti li għalihom il-liġi ma tippermettix depożizzjoni tax-xhieda ma jistgħux jiġu aċċettati bħala preżunzjonijiet sempliċi (l-Artikolu 2729 tal-Kodiċi Ċivili);

- Fatti li huma għarfien komuni (*fatti notori*), jiġifieri fatti li jkunu ġeneralment magħrufa fil-ħin u l-post fejn ingħatat is-sentenza u li ma jistgħux jiġu kkontestati (l-Artikolu 115 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili);
- Fatti mhux ikkontestati jew ammessi, jiġifieri fatti mressqa miż-żewġ partijiet jew ammessi - anke b'mod taċitu - mill-parti li jista' jkollha interess tikkontestahom, dment li dik il-parti tkun dehret fil-qorti (l-Artikolu 115(1) tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili).

1.3 Sa liema livell trid tkun konvinta l-qorti sabiex tagħti sentenza li tissejjes fuq l-eżistenza ta' dak il-fatt?

Id-deċiżjoni tal-qorti li tilqa' talba jew kwalunkwe eċċezzjoni kontriha, trid tkun ibbażata biss fuq fatti pprovati bis-sħiħ, jew direttament jew bi preżunzjoni. Fi proċedimenti ċivili, il-qorti trid tqis li fatt huwa aktar probabbli mill-kuntrarju tiegħu, abbażi tal-provi ppreżentati fil-qorti.

Is-sentenza tal-qorti ma tistax tkun ibbażata fuq fatti mhux ipprovati, anke meta dawn ikunu plawżibbli (l-Artikolu 115(1) tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili).

2 Is-smiġħ tal-provi

2.1 Għas-smiġħ tal-provi dejjem ikun meħtieġ li jsir rikors minn parti, jew huwa wkoll possibbli li f'ċerti każijiet l-imħallf jisma' l-provi fuq l-inizjattiva tiegħu stess?

Fis-sistema legali Taljana, il-kumpilazzjoni tax-xhieda hija rregolata mill-prinċipju li l-ambitu tal-proċedimenti huwa ddeterminat mill-partijiet (*principio dispositivo*), kif stipulat fl-Artikolu 115(1) tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili li jgħid li l-qorti trid tibbaża s-sentenza tagħha fuq il-provi ppreżentati mill-partijiet, "ħlief fis-sitwazzjonijiet previsti mil-liġi".

Jeżistu madankollu xi eċċezzjonijiet għal dan il-prinċipju, previsti mill-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili:

- l-Artikolu 117: jippermetti li jsiru domandi b'mod informali lill-partijiet;
- l-Artikolu 118: jippermetti li tiġi ordnata spezzjoni ta' persuni u oġġetti;
- l-Artikoli 61 u 191: jippermettu lill-qorti titlob perizji;
- l-Artikolu 257: jippermetti lill-qorti tħarrek xhud li jkun issemma minn xhud ieħor;
- l-Artikolu 281-b: jippermetti lil qorti ġenerali (*tribunale*) ikkostitwita minn imħallf wieħed li tordna l-kumpilazzjoni tax-xhieda jekk ir-rakkont tal-fatti mill-partijiet ikun isemmi persuni li jidhru li jkunu midħla tal-fatti.

F'tilwim industrijali, il-Kodiċi jagħti aktar setgħat lill-imħallf, speċifikament:

- l-Artikolu 420: jipprevedi li jsiru domandi b'mod liberu lill-partijiet waqt is-smiġħ tal-kawża;
- l-Artikolu 421: jipprevedi li l-qorti tista' *ex officio* f'kull ħin tordna l-ammissjoni ta' kwalunkwe tip ta' prova, minbarra "għurament deċiżiv" (*giuramento decisorio*), anke barra l-limiti stabbiliti mill-Kodiċi Ċivili. Din is-setgħa ma tistax tiġi eżerċitata biex jiġu pprovati fatti li ma jkunux tressqu mill-partijiet fit-termini stabbiliti mil-liġi. F'każ li jiġu ammessi provi *ex officio*, il-partijiet ikollhom id-dritt li jissottomettu provi kontrarji.

Fil-kawżi li jinvolvu persuni, minorenni u familji, l-Artikolu 473-a(2) jipprevedi li l-qorti tista' tordna provi barra mil-limiti tal-ammissibbiltà taħt il-Kodiċi Ċivili, f'konformità mal-prinċipju tal-kontradittorju u d-dritt li jitressqu provi kontrarji. Il-qorti tista' tordna investigazzjonijiet ta' assi, inkluż permezz tal-pulizija.

2.2 Jekk ir-rikors min-naħa ta' parti għall-ġbir tal-provi jintlaqa', x'isir wara?

Jekk parti titlob provi tal-fatti, il-parti l-oħra tista' titlob li tressaq provi kontrarji, dment li t-talbiet ikunu saru fit-termini stabbiliti bil-liġi. F'dak il-każ il-qorti tilqa' ż-żewġ talbiet jekk taħseb li l-fatti ppreżentati biex jappoġġaw it-talbiet tagħhom huma rilevanti għall-finijiet tas-sentenza.

Il-qorti, meta tilqa' l-provi, imbagħad tgħaddi għall-eżami tagħhom.

Wara l-għeluq tal-istadju tal-provi, il-kawża tiġi mħollija għas-sentenza.

2.3 F'liema każijiet il-qorti tista' tiċċad ir-rikors ta' parti għall-ġbir tal-provi?

Il-qorti tiċċad rikors għall-kumpilazzjoni tax-xhieda meta l-provi jkunu bla valur jew inammissibbli skont il-liġi (pereżempju, jekk talba li tkun ibbażata biss fuq dikjarazzjonijiet minn xhieda issir fir-rigward ta' kuntratt li skont il-liġi jrid ikun bil-miktub), jew meta l-fatti li għalihom jirreferi r-rikors ikunu irrilevanti għall-finijiet tas-sentenza (pereżempju xhieda fuq fatt li ma jkollu l-ebda rabta mas-suġġett tal-kawża). Il-qorti tista' teskludi wkoll provi żejda għal fatti li jkunu diġà ġew issostanzjati biżżejjed.

2.4 X'inhuma l-mezzi differenti biex isiru l-provi?

Fl-ordinament ġuridiku Taljan il-mezzi tal-provi huma maqsuma f'mezzi dokumentarji u mhux dokumentarji.

Il-mezzi dokumentarji huma:

- l-atti pubbliċi (l-Artikoli 2699 *et seq.* tal-Kodiċi Ċivili);
- l-iskritturi privati (l-Artikoli 2702 *et seq.* tal-Kodiċi Ċivili);
- it-telegrammi (l-Artikoli 2705 *et seq.* tal-Kodiċi Ċivili);
- il-fajls u r-rekords domestiċi (l-Artikolu 2707 tal-Kodiċi Ċivili);
- ir-rekords kontabilistiċi tan-negozji (l-Artikolu 2709 tal-Kodiċi Ċivili);
- il-kopji riprodotti mekkanikament (l-Artikolu 2712 tal-Kodiċi Ċivili);
- il-kopji ta' dokumenti u kuntratti (l-Artikoli 2714 *et seq.* tal-Kodiċi Ċivili).

Huma mezzi ta' provi mhux dokumentarji:

- id-depożizzjoni tax-xhieda (l-Artikoli 2721 *et seq.* tal-Kodiċi Ċivili);
- l-ammissjonijiet (l-Artikoli 2730 *et seq.* tal-Kodiċi Ċivili);
- id-dikjarazzjonijiet bil-ġurament (l-Artikoli 2736 *et seq.* tal-Kodiċi Ċivili);
- l-ispezzjonijiet (l-Artikoli 258 *et seq.* tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili).

Hemm ukoll il-perizji, li jipprovdu lill-qorti l-għarfien tekniku li ma jkollhiex.

2.5 X'inhuma l-mezzi biex jingabru l-provi mingħand ix-xhieda u huma differenti mill-mezzi użati biex jingabru l-provi mingħand ix-xhieda tal-periti tal-qorti? X'inhuma r-regoli fir-rigward tas-sottomissjoni ta' provi bil-miktub u ta' perizji/opinjoni ta' esperti?

Id-depożizzjoni tax-xhieda tintlaqa' mill-qorti (l-Artikolu 245 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili); l-ordni tal-qorti tobbliga lix-xhud jitle' l-qorti fejn fin-nuqqas jittieħdu miżuri koercittivi u multa.

Il-qorti tistabbilixxi l-post, ħin u mod ta' kif issir il-kumpilazzjoni tax-xhieda. Fuq talba tal-parti kkonċernata, l-uffiċjal ġudizzjarju jinnotifika t-taħrika lix-xhud. Ix-xhud jaqra impenn li jgħid il-verità, u mbagħad isirulu domandi mill-imħallf - il-partijiet ma jistgħux jagħmlu mistoqsijiet diretti lix-xhud.

Il-periti jinħatru mill-qorti, li tistaqsihom mistoqsijiet u ssejnhom biex jidhru fis-seduta u jagħmlu stqarrija maħlufa. Dan l-aħħar, ġiet introdotta l-possibbiltà għall-periti li jibagħtu stqarrija maħlufa b'firma diġitali, u b'hekk jevitaw li jattendu s-seduta (l-Artikolu 193 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili).

Bħala regola ġenerali, il-periti jfasslu rapport miktub iżda l-qorti tista' anki tordnalhom biex jidhru u biex jirrispondu oralment waqt is-seduta (l-Artikolu 195 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili).

Il-provi bil-miktub jiffurmaw parti mill-proċediment ladarba jiġu inklużi fl-atti tal-parti, fil-mument tal-ewwel dehra jew anke wara, iżda soġġett għat-termini stabbiliti mil-liġi.

2.6 Hemm xi mezzi ta' prova li huma iktar b'saħħithom minn oħrajn?

Fl-Italja, issir distinzjoni bejn provi li jistgħu jiġu evalwati liberament mill-qorti u provi legali. Il-provi legali jieħdu preċedenza fuq kwalunkwe forma oħra ta' provi. Il-provi legali jinkludu atti pubbliċi, stqarrijiet maħlufa u ammissjonijiet.

L-atti pubbliċi (l-Artikoli 2699 *et seq.* tal-Kodiċi Ċivili) huma atti abbozzati, bil-formalitajiet meħtieġa, minn nutar (*notaio*) jew minn uffiċjal pubbliku ieħor awtorizzat li jikkonferma l-istatus pubbliku tagħhom fil-post fejn ikun tnejja l-att. L-atti pubbliċi għandhom valur sħiħ bħala provi sakemm ma jiġux murija li huma foloz. Apparti din il-kontestazzjoni, jikkostitwixxu prova tal-fatti assoluta u inkondizzjonata li l-uffiċjal pubbliku jiċcertifika li jkun wettaq personalment jew li jkun twettqu fil-preżenza tiegħu. Madankollu, il-veracità tad-dikjarazzjonijiet magħmula mill-partijiet f'atti pubbliċi għandhom jiġu evalwati liberament mill-qorti (jiġifieri ma jistax jiġi pprovat bi provi oħra li d-dikjarazzjoni ma saritx, iżda jista' jiġi pprovat li l-kontenut tagħha huwa falz).

1. Ammissjoni (l-Artikolu 2730 tal-Kodiċi Ċivili) hija dikjarazzjoni magħmula minn parti li tikkonferma l-veracità ta' fatti li huma sfavorevoli għaliha u favur il-parti l-oħra.

Ġurament (l-Artikolu 2736 tal-Kodiċi Ċivili) huwa stqarrija maħlufa mill-parti dwar il-verità ta' fatt. Dan jista' jingħata fuq talba tal-parti l-oħra biex jinfluwenza deċiżjoni jew fuq talba tal-qorti meta fatt jiġi pprovat biss parzjalment jew meta l-valur ekonomiku ta' oġġett ma jkunx jista' jiġi aċcertat mod ieħor. Fil-prattika, huwa rari ħafna li jintuża.

2. Barra minn hekk, il-preżunzjonijiet inkonfutabbli (*presunzioni iuris et de iure*) (l-Artikolu 2727 tal-Kodiċi Ċivili) huma saħansitra aktar effettivi, peress li l-provi mressqa għall-konfutazzjoni mhumiex ammissibbli.

2.7 Hemm obbligu li jintużaw ċerti mezzi ta' prova biex jiġu pprovati xi fatti partikolari?

Il-liġi tipprovdi li ċerti fatti jistgħu jiġu pprovati biss b'mezzi ta' prova determinati, f'xi każijiet b'att pubbliku biss, f'oħrajn b'att bil-miktub biss, li jista' jkun pubbliku jew privat.

2.8 Ix-xhieda huma obbligati bil-liġi li jixhdu?

Ix-xhieda huma obbligati li jixhdu, b'konsegwenzi kriminali jekk jirrifjutaw, jekk jagħtu xhieda falza jew ma jgħidux kulma jafu (l-Artikolu 372 tal-Kodiċi Kriminali), sakemm il-liġi ma tippredix mod ieħor. Ċerti persuni huma eżentati milli jixhdu u għandhom l-għażla li ma jixhdux.

2.9 F'liema ċirkostanzi jistgħu jirrifjutaw li jixhdu?

Fil-każijiet previsti mill-Kodiċi tal-Proċedura Kriminali, li għalih jagħmel referenza l-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili: Dawn ikopru dawk l-individwi li jistgħu jirrifjutaw li jixhdu għaliex huma marbuta bis-sigriet professjonali, bis-sigriet uffiċjali u bis-sigriet statali.

2.10 Jekk persuna tirrifjuta li tixhed tista' tingħata multa jew tiġi sfurzata tixhed?

Skont l-Artikolu 256 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili, xhud li jitla' l-qorti u jirrifjuta li jixhed mingħajr raġuni ġustifikata, jew inkella jikkonferma s-suspett li qed jixhed falz jew li mhux qed jgħid kollox, jiġi rrapportat mill-qorti lill-prosekutur pubbliku billi l-qorti tibgħat kopja tal-verbal lill-prosekutur.

Barra minn hekk, jekk ix-xhud jonqos milli jidher, l-Artikolu 255 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili jagħti s-setgħa lill-qorti biex tordna li x-xhud jitrassaq b'forza mill-pulizija l-qorti u li tagħtih multa.

2.11 Hemm persuni li ma jistgħux jixhdu?

Persuni li jkollhom interess personali fil-fatti tal-kawża ma jistgħux jixhdu, anke jekk ma jkunux ipparteċipaw uffiċjalment fil-proċedimenti bħala parti (l-Artikolu 246 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili).

2.12 X'inhu r-rwol tal-imħallef u tal-partijiet fis-smiġħ ta' xhud? B'liema kundizzjonijiet jista' jinstema' xhud permezz ta' vidjokonferenza jew ta' mezzi tekniċi oħrajn?

Il-qorti teżamina lix-xhud, tagħmillu mistoqsijiet diretti dwar il-fatti li jintlaqgħu bħala relevanti għall-proċedimenti, u kwalunkwe mistoqsija dwar l-istess fatti mitluba mill-avukati tal-partijiet waqt l-eżami.

Mhijiex eskluża l-possibiltà ta' vidjokonferenzi, għalkemm mhux prevista esplicitament fil-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili. L-Artikolu 202 tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili jipprevedi li meta l-maġistrat istruttur jordna li tiġi kkompilata xi xhieda, huwa għandu jiddeċiedi l-hin, il-post u l-mezzi ta' kif dik ix-xhieda għandha tiġi kkompilata.

Dan l-aħħar, fil-liġi Taljana ddaħħlet il-possibbiltà li s-seduti jsiru permezz ta' konnessjonijiet awdjoviżivi remoti, taħt ċerti kundizzjonijiet (l-Artikolu 127-a tal-Kodiċi tal-Proċedura Ċivili). Fi proċedimenti ċivili Taljani, l-imħallef jista' jordna seduta permezz ta' konnessjonijiet awdjoviżivi remoti fejn il-partijiet, l-avukati tagħhom, il-prosekutur pubbliku u l-membri awżiljarji tal-qorti biss ikunu preżenti. Madankollu, jekk ikunu jridu jinstemgħu ix-xhieda, dawn huma obbligati li jidhru personalment quddiem il-qorti.

Fi proċedimenti barra l-pajjiż, fejn qorti barranija tkun awtorizzata tikkumpila xhieda direttament, dik il-qorti tista' teżamina xhud permezz ta' vidjokonferenza, jekk dan ikun previst mil-liġi proċedurali ta' dik il-qorti. F'każ li x-xhieda tiġi kkompilata minn qorti Taljana, ix-xhud jeħtiegħu jidher personalment quddiem il-qorti, peress li l-liġi Taljana ma tippermettix li tingħata xhieda b'vidjokonferenza. Jekk tkun awtorizzata, il-qorti barranija rikjedenti, tista' tattendi l-kumpilazzjoni tax-xhieda anke permezz ta' vidjokonferenza.

3 Il-valutazzjoni tal-provi

3.1 Meta l-provi ma jkunux inkisbu b'mod legali minn parti, il-qorti jkollha xi restrizzjonijiet meta tagħti s-sentenza tagħha?

Il-qorti ma tqisx provi li ma jiġux ippreżentati u ammessi b'mnod formali.

Fil-proċedimenti ċivili, id-dokumenti miksuba illegalment normalment jiġu aċċettati, flief meta jkun hemm dispozizzjonijiet legali li jipprevedu mod ieħor. Dan ma jaffettwax ir-responsabbiltà kriminali tal-parti li tkun wettqet ir-reat biex tikseb id-dokument.

3.2 Bħala parti fil-kawża, id-dikjarazzjoni tiegħi tgħodd bħala prova?

Kull dikjarazzjoni magħmula minn parti li tkun favorevoli għaliha stess ma tgħoddx bħala prova. Madankollu, ammissjoni (li għalhekk għandha konnotazzjonijiet negattivi) li tkun saret matul l-interrogazzjoni formali tgħodd bħala prova negattiva kontra l-parti li tkun għamlitha. Dikjarazzjonijiet li jkunu sfavorevoli għall-parti li tkun għamlithom huma rilevanti anke meta jsiru barra l-proċedimenti, bħal f'ittra.

4 Dan l-Istat Membru f'konformità mal-Artikolu 2(1) tar-Regolament dwar il-Kumpilazzjoni ta' Xhieda speċifika awtoritajiet oħra li huma kompetenti li jiġbru l-provi għall-finijiet ta' proċedimenti ġudizzjarji f'materji ċivili jew kummerċjali skont ir-Regolament? Jekk iva, dawn f'liema proċedimenti huma kompetenti li jiġbru l-provi? Jistgħu jitolbu biss il-ġbir tal-provi jew jassistu wkoll fil-ġbir tal-provi abbażi ta' talba mingħand Stat Membru ieħor? Ara wkoll in-notifika skont l-Artikolu 2(1) tar-Regolament dwar il-Kumpilazzjoni ta' Xhieda

L-Italja ma tirrikonossix awtorità oħra għajr il-qorti.

L-aħħar aġġornament: 05/01/2026

Il-verzjoni bil-lingwa nazzjonali ta' din il-paġna tinżamm mill-punt ta' kuntatt tan-NĠE rispettiv. It-traduzzjonijiet saru mis-servizz tal-Kummissjoni Ewropea. Jista' jkun hemm xi tibdil imdaħħal fl-oriġinal mill-awtorità nazzjonali kompetenti li jkun għadu ma jidhix fit-traduzzjonijiet. La l-NĠE u lanqas il-Kummissjoni Ewropea ma jaċċettaw ebda responsabbiltà fir-rigward ta' kwalunkwe informazzjoni jew dejta li tinsab jew li hemm referenza għaliha f'dan id-dokument. Jekk jogħġbok irreferi għall-avviż legali sabiex tiċċekkja r-regoli dwar id-drittijiet tal-awtur għall-Istati Membri responsabbli minn din il-paġna.